

א/ חסידיסן לשנה

גליון להעמקה בערכי החסידות

פרשת קרח

כ"ח סיון - שבת מברכים תמוז-תש"פ

גליון ה'



ימות ציונות

הרה"ק ר' מאיר מקרעטשניף יומא דהילולא ל' סיון

רבינו ר' מאיר מקרעטשניף נולד לאביו הגדול ר' מרדכי מנדבורנא. כבר במעלליו יתנכר נער, כפי ששח האדמו"ר מפייטסבורג שליט"א שפעם אחת שיצא ר' מאיר מבית המדרש ראה את בניו הק' ר' אלעזר זאב ור' איתמר שהיו אז עדיין קטנים - כבני שש ושבע, שהם משחקים כדרכם של ילדים. גער בהם הרבי "בגילכם, אם אומר רגע, אז אגזים. אבל דקה אם שכחתי מהריבוננו של עולם מיד כל גופי היה מזדעזע ואיברי דא לדא נקשן".

באחד מנסיעותיו הרבות של מוהר"מ מנדבורנא, נותר ר' מאיר בנו בבית ורחש ליבו דבר טוב ללכת לחיידר עם כל שאר בני גילו. והמלמד לימד אותם את אותיות הא"ב הק'. משחזר אביו לביתו, הראה לו רבינו בתום ליבו את האותיות אשר למד זה עתה. שאלו אביו מהיכן למדת זאת? והשיב שהלך לחיידר למלמד התשב"ר, שלח ר' מרדכי למלמד ואמר לו: הן בני הוא ומחובתי ללמדו את אותיות התורה, שנאמר "ושנתם לבניך" והאיך הנך יכול ללמדו? לאחר זה המעשה ציווה לבנו יקירו שלא ימלאנו ליבו לפתוח שום ספר בכדי שישכח צורת האותיות. אך רבינו שבעל כשרונות היה, לא במהרה שכח צורת אות מה היא. ומר היה לו שלא יכול היה להתפלל מתוך הסידור. על כן ביקש מהגבאי שיזכירו לפני רבינו על כך. מענהו של הרבי היה: "אני מתפלל שיוכל להתפלל יותר מאלפי יהודים בעז"ה".

בזמן זה שרבינו לא יכל להתפלל מתוך סידור וליבו וכוחותיו העצומים כספו וכה ערגו לקל חי, בנה בעצמו, בכשרונותיו, כינור. למד לנגן עליו, וכך יכול היה להתפלל עם כינורו. והיה זה אצלו כעבודה של ממש. וגם לאחר רבות בשנים נשארה אצלו עבודת הכינור. (כפי שמצינו אצל דוה"מ נעים זמירות ישראל (ברכות ה' ע"ב)) ועד היום הזה האדמו"רים לבית קרעטשניף מחזיקים במנהג ובעיתות רצון כגון לאחר הדלקת נרות חנוכה מנגנים הם ברשפי קודש.

רבינו היה עם כל גדלותו עניו כהלל. מסופר שבשעה שנפטר אביו ר' מרדכי וביקשו שיעלה על כסא המלוכה סירב בכל תוקף. גם לאחר שנעתר לעשות כן, הוסיף וייסר עצמו תדיר שאינו ראוי לכך. הגבאי שהיה מזקני העדה ונשוא פנים ראה בצערו של רבו הציע לו רעיון שילכו שניהם כמנהג האדמו"רים ויסובבו בעיירות בעוד שהרבי הצעיר יתחזה לגבאי ואילו הגבאי נשוא הפנים ובעל הצורה ישמש כאדמו"ר. ר' מאיר הסכים לדבר. כשבאו לאחת העיירות, ר' מאיר ה"גבאי" הודיע שהגיע רבי גדול לעיירה, מיד סודרה להם אכסניה באחוזתו של אחד מנגידי העיירה. וכך עבד העסק בהצלחה מרובה שהרבי, ר' מאיר, משמש כגבאי ואין איש שת ליבו לכך. למחרת בעיצומה של קבלת הקהל, הקיש על הדלת בעל האכסניה ונכנס אל הקודש פנימה ואמר: ניסיון רב יש לי אדמו"רים שמתאכסנים אצלי, נדמה בעיני שטעות נפלה כאן והרבי האמיתי אינו אלא הגבאי. מן הראוי שתחליפו חזרה את תפקידיכם... וכך הוברר שהאדמו"רות אכן הולמת את מידותיו של רבינו.

בשבת שלפני פטירתו היה פרשת קרח. ודרש הפס' "כל הקרב אל משכן ה'" - מי שרוצה למסור נפשו אל ה' "יומת" - צריך לקבל על "ע"ע מס"נ "האם תמנו לגווע" - האם שלמים אנו לגווע... (מלש' תמימות ושלמות) וסיים באומרו שאינו מרגיש בעצמו תמימות וכך בענונותו נתעטף רבינו.

נלב"ע ביום ל' סיון תרס"ח ומנוחתו כבוד בקרעטשניף.

חב וחסד

אמר ר' מאיר: לאמיתו של דבר, תפילת כל ידיד טוב על חברו מסוגלת לפעול בשמיים. אך אין לך ידיד אמיתי וטוב כצדיק שצרת היחיד נהיית כצרתו ממש ועל כן נקל לו לפעול ישועה. ***

"אין חשיבות לדג גדול בדוקא לכבוד שבת כפי שהעולם חושב. בדגים מתגלגלים נשמות צדיקים. ונשמה כזו שהיתה צריכה לשהות זמן כה רב במעי הדגה עד שיגדל אין זה מן המובחר..."

חכמים מנחם וציוני

כמנהג בית נדבורנא כל חמשת בניו כיהנו תחתיו. ביניהם: ר' איתמר מנדבורנא -אבי שושלת נדבורנא ר' אליעזר זאב -אבי שושלת קרעטשניף. מגזע קרעטשניף נפוצו עוד שושלות כגון פייטסבורג ראחוב פרמישלאן ועוד.



"הניגון קולמוס הנפש" .. (בעל התניא)

מודז'יין

השבוע נבוא אל היכל נגינתה של מודז'יין. ההיסטוריה של מודז'יין כרוכה בד בבד עם עולם הנגינה כבר מראשית דרכה והתהוותה. אדמו"רי מודז'יין לדורותיהם התפרסמו בזכות עבודת הקודש שאימצו לעצמם בהעמדת היכל הנגינה כמפתח לעבודת ה', לפתוח ליבם של ישראל ולקרבם לאביהם שבשמים. צלילי הניגונים שיצאו מבית מדרשם נעמו לכל אוזן שומעת והיוו מקור להחייאת כל נפש יהודי באשר היא נמצאת במסילה העולה בית אל. עבודה זו שיסד אבי השושלת רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע שלא היה עובר אצלו שבת קודש בלי ניגון חדש.

ר' יחזקאל היה צדיק נסתר והסתובב בצל צדיקי הדור כגון החוזה מלובלין המגיד מקוז'ניץ והיהודי הקדוש מפשיסחא. ונתפרסם כבעל מופת. ישנה אמרה שאמר בענין הניגון: כת' "אז ישיר משה" ופרש"י עלה בליבו שישיר שירה. אמר ר' יחזקאל, שדברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב. וכונתו היא שרק כשהלב מלא עד גדותיו נכנסים הדברים אל הלב.

בנו ר' שמואל אליהו מזוואלין ניחן בחוש מוזיקלי נדיר והוא אמר שעליו להתיחס לתפילתו ושירתו כאילו הוא עומד בבית המקדש ומשורר עם הלויים. הוא הלחין ניגונים רבים אך רק כמה בודדים שרדו עד ימינו.

בנו ר' ישראל ממודז'יין בעל ה'דברי ישראל' היה מלחין פורה ולא ידוע מספר הניגונים המדויק שהלחין אולם היום נשתמרו כמאה מהם. הוא אמר "אומרים שעולם הנגינה קרוב לעולם התשובה ואני אומר שהוא עולם התשובה בעצמו".

פעם שאל מן דהוא את בעל "דברי ישראל" מה ענין הנגינה הלא יש כ"כ הרבה דרכים להתעורר לעבודת השם יתברך? וענה לו מעוררת היא לתשובה. תמה הלה וכי מה שלא פועלים כל הספרים תפעל הנגינה?! ענהו הרה"ק הא למה הדבר דומה, לבן כפר בעל ריחיים שבא לו לעיר הגדולה לחנותו של שען אחד. ראה שם שעון המקיץ ותהה על קנקנו וביקש לרכשו, שאלו השען למעשיו, שח לו בעל טחנת קמח אני. צחק השען, ומה לך צורך בשעון זה אשר קולו דק והלא כמה וכמה גלגלים סובבים בטחנתך ומשמיעים קול רעש גדול ואינם מעירים אותך וכיצד יעריך שעון זה?! השיב לו בתבונה בן הכפר, דבר שאדם רגיל בו אין הוא חש במציאותו. בכל עת הנני מצוי בין גלגלי הטחנה ושומע את קולם הרועם אך צלצולו של השעון חידוש הוא בעיני וודאי יקיצני משנתי. אף הנגינה כן צליליה הערבים גורמים לאדם התעוררות של ממש.

מופלאים הם הסיפורים אודות שני ניגונים שהלחין ר' ישראל שהתיחדו ביצירתם ובסיפור העומד מאחוריהם.

אזכרה

ה'אזכרה' היא יצירה ארוכה ומפותחת ביותר. יש המחלקים אותה ל-32 בבות, כלומר משפטים מוסיקליים, ויש המחלקים אותה ל-36 או ליותר בבות, וביצועה נמשך למעלה מעשרים דקות. היא מכילה דרמה רחבת היקף שניתן לשמוע בה תנודות נפש מגוונות - השך עובר בין קולות תחנונים, חרדה, מרירות וכיסופים היוצאים מלב רעוע, דואג, או מורתח בייסוריו, לבין קולות בוטחים הנובעים מעמדה של הדר מלכות חגיגי, וחוזר חלילה. ואלו הן מלות הבית הראשון בפיוט שכתב הפייטן אמתי, הנאמר בתפילת נעילה של יום הכיפורים -

אֶזְכְּרָה אֱלֹקִים וְאֶתְּמִיךָ
בְּרְאוּתִי כֹל עֵיר עַל תְּלֵה כְּנוּיָה
וְעֵיר הָאֱלֹקִים מְשַׁלֵּת עַד שְׁאוֹל תְּחִיתָה
וּבְכֹל זֹאת אָנוּ לִי-הָ וְעֵינֵינוּ לִי-הָ.

וכך היה המעשה אצל ה'דברי ישראל' זצוק"ל ידוע כי רבי ישראל סבל מסכרת, ושתי רגליו נקטעו בעקבות נמק שפשט בהן. בשעה ששכב בשנת תרע"ג בבית החולים בברלין אצל הפרופסור ישראלים, לניתוח להסיר את רגלו השנייה, חיבר את ניגון ה'אזכרה'. אמר לו הפרופסור ישראלים, שכעת חוזר מלומר מוסר ודברי תוכחה לאיזה שר אחד המוטל בחזר סמוך, וכל הזמן נאנק וצועק מחמת צער החולי. אמרתי לו: בוא וראה את הרב היהודי ששוכב בסמוך אליך, וצערו גדול מצערך, ואף על פי כן הוא שר ומזמר. החזיר לו ר' ישראל הסבר, שהוא לימוד לכל אחד ואחד: 'לפני שמוציא אנחה מעצמו לבטלה, כדאי לצרף עם זה שירה וזמרה לכבודו של מקום, וזהו דרך עבודה בבחינת 'וחיו ולא ימתו'".



וכך נשתמר הסיפור גם על ידי נינו של רבי ישראל - האדמו"ר רבי ישראל דן כתב כי הניגון הוא - מלא המית נפש וגעגועים לירושלים של מעלה, והוא חובר שעה שעבר ניתוח בברלין הבנויה לתפארת. בשעת הניתוח לא חשב האדמו"ר על כאביו ועל ייסוריו אלא על ירושלים החרבה.

כאמור, חִברו הניגון עצמו וסיפורו של הניגון, והעמידו ניגון זה בראש ניגוני מודז'יין. כבר חתנו של רבי ישראל ממודז'יין מעיד -שמעתי ממנו (מרבי ישראל עצמו) הרבה פעמים אחרי יצרו את ה'אזכרה' הידוע שאמר שמגרה והתקנא בו השטן, וציוה לבניו שיזהרו לבל ינגנו את הניגון ובל ישמע חוצה.

בשל ההילה המיוחדת שנקשרה לניגון ה'אזכרה', מקפידים חסידי מודז'יין בכבודו, ואינם שרים את הניגון בכל עת. הניגון מושר בחרדת קודש פעם בשנה, ביום פטירתו של רבי ישראל ממודז'יין בבית המדרש של מודז'יין.

-קצרה היריעה מלהכיל והסיפור השני יובא בגיליון הבא בעז"ה-